Euroopa Elu- ja Töötingimuste Parandamise Fond

Tervis ja heaolu töökohal: Euroopa töötingimuste viiendal uuringul põhinev aruanne

Kommenteeritud kokkuvõte

Sissejuhatus

Tervis ja heaolu on tähtsal kohal ühiskonnaliikmete elu edendamise poliitilises arutelus. Tervisel ja heaolul on olemuslik väärtus ning tähtis osa üksikisikute edus ja ühiskonna toimimises, sest mõlemad on otseselt seotud näiteks tööjõus osalemise määra, tööviljakuse ja jätkusuutlikkusega. Käesolevas aruandes uuritakse töö, tervise ja heaolu seoseid, lähtudes Eurofoundi Euroopa töötingimuste viienda uuringu tulemustest.

Töö on inimese heaolus kesksel kohal, sest töö tagab sissetuleku ja võimaldab laiemat ühiskondlikku tegevust. Töö ja heaolu on tihedalt seotud, sest head või halvad töötingimused mõjutavad otseselt inimese elukvaliteeti. Tööl on vahetu mõju ka tervisele, sest konkreetsed töökeskkonna riskitegurid võivad põhjustada vigastusi, kutsehaigusi ja pikaajalisi tervisehäireid.

Poliitikataust

Tervis ja heaolu töökohal on Euroopa 2020. aasta kasvu, konkurentsivõime ja jätkusuutliku arengu strateegia põhielemendid. Terve majandus sõltub tervetest elanikest. Kui tööandjad ei pööra tähelepanu töötajate tervisele, väheneb töötajate tööviljakus ning kodanikud jäävad ilma potentsiaalsest pikaealisusest ja elukvaliteedist. Eriti tähtis on see praeguse arutelu kontekstis, mis käsitleb Euroopa elanikkonna demograafilist vananemist.

Kaitsta kõigi õigust tööle ja tagada mitmesuguse terviseseisundiga inimestele võimalus teha tasustatud tööd on eesmärk, mille Euroopa Liidu liikmesriigid sätestasid nii Lissaboni kui ka Euroopa 2020. aasta strateegias. Euroopa Liidu aluslepingutes ja poliitikameetmetes tunnustatakse töötajate tervise, ohutuse ja heaolu säilitamise tähtsust. Vastavalt nõukogu direktiivile 89/391/EMÜ (töötajate töötervishoiu ja tööohutuse parandamist soodustavate meetmete kehtestamise kohta) tuleb töö kohandada üksikisiku järgi, mitte vastupidi.

Üha rohkem tähelepanu pööratakse depressioonile ja tööstressile, sest need võivad vähendada heaolu ja tekitada lõpuks töövõimetust. 2004. aastal sõlmisid Euroopa Liidu tasandi sotsiaalpartnerid tööstressi käsitleva Euroopa raamkokkuleppe, et tuvastada, ennetada ja lahendada tööstressi probleeme. Komisjon, sotsiaalpartnerid ja sidusrühmad sõlmisid 2008. aastal vaimse tervise ja heaolu Euroopa pakti, milles tuuakse esile vaimse tervise ja heaolu tähtsus Euroopa tugevuse ja konkurentsivõime seisukohalt.

Peamised tähelepanekud

- 2,5% Euroopa töötajaid peab oma üldist terviseseisundit halvaks, 47%-l on rohkem kui kaks terviseprobleemi; seejuures on füüsilise ja vaimse tervise vahel tugev seos.
- 60% töötajaist, kelle tervis on väga hea või hea, on kindlad, et suudavad teha sama tööd ka 60-aastasena; halvema tervisega inimeste seas on selliste töötajate osatähtsus tunduvalt väiksem.
- Töökoha kvaliteedil on tugev positiivne seos heaoluga. Heaolu mõjutavad paljude muude tegurite hulgas kõige rohkem töökoha olemuslik kvaliteet ja töökoha väljavaated (töökoha kindlus, karjääri areng, lepingu kvaliteet). Töökoha kvaliteedi halvenedes kasvab oluliselt heaolu muutlikkus: töökoha halva kvaliteedi puhul ilmnevad suured erinevused toimetulekuvõimes.

- Lihttöölised ning transpordi-, hotelli- ja tootmistöötajad teatavad väga nõudlikele töötingimustele ning ebapiisavale otsustusõigusele oma töö üle. Inimesed, kes töötavad sellistes pingelistes tingimustes, hindavad enda heaolu kõige vähesemaks. Peamiselt aitab neil toime tulla töökaaslaste sotsiaalne tugi.

- Halva tervise ja vähese heaoluga on peamiselt seotud ebaharilik/muutuv tööaeg, häirivad katkestused, ümberkorraldused, keskkonnaohud ja töökohakindlusetus. Positiivsest küljest on olulised kaitsvad tegurid toetus, tasud (õiglasena tajutav palk ja karjäärivõimalused) ning oskused.

- Psühhosotsiaalse töökeskkonna tegurid on halvimad transpordi- ja ehitustöötajatel. Oluline osa on ka tööhõiveseisundil ja töötaja sool.

- Emotsionaalset ja psühholoogilist heaolu mõõdeti Maailma Terviseorganisatsiooni koostatud vaimse heaolu indeksi abil: 23% Euroopa töötajaist teatab vähesest heaolust ning neil tuleks kontrollida depressiooni esinemist; 6%-l on tõenäoliselt depressioon, kusjuures naiste olukord on halvem kui meestel.

- Ligikaudu 40 % Euroopa töötajaist on haiguse tõttu töölt puudunud. Suurem töölt puudumine on olulisel määral seotud suurema töökohakindluse / töökoha kaitsega, mis vihjab töötajate võimalikule oportunistlikule käitumisele. Töölt puudumine suureneb ka vähesema tööheaoluga seotud psühhosotsiaalsete tegurite esinemisel (kiusamine, diskrimineerimine, emotsionaalsed nõudmised).

- 41% mehi ja 45% naisi vastas, et nad on viimase 12 kuu jooksul vähemalt ühe päeva töötanud haigena. Seda nähtust esineb sagedamini kõrge kvalifikatsiooniga, tööle väga pühendunud kontoritöötajatel, kes on väga autonoomsed ja tööga hõivatud. Positiivne seos intensiivse töö, suulise ahistamise või diskrimineerimise, kemikaalide käitlemise, ebamugavate asendite ja vahetustes töötamisega näib viitavat ka sellele, et mitu ebasoodsat töötingimust suurendavad töötamist haigena.

Poliitikasoovitused

- Poliitiline sekkumine töötajate tervise, heaolu ja ohutuse parandamiseks võib avaldada olulist mõju, kui keskendutakse töökohtade kvaliteedile, psühhosotsiaalsele töökeskkonnale ja organisatsioonitegurite.

- Tööhõive kvaliteet on töötajate jaoks olulise tähtsusega ja mõjutab suuresti nende heaolu. Halb töökoha kvaliteet viib äärmiselt madalale tasemele nende inimeste heaolu, kes sellega halvemini toime tulevad. Poliitika peaks minema kaugemale töö ja heaolu keskmisest seosest ning olema suunatud mitmesugustele konkreetsetele olukordadele.

- Füüsiline ja vaimne tervis ning tööohutus on nõrgalt seotud nende tavapäraste teguritega, millele arutelu tavaliselt keskendub, nt majandusharu, ettevõtte suurus või isegi tööleping. Peamine lahknevus ilmneb füüsilise ja mittefüüsilise töö vahel ning peamised seosed on psühhosotsiaalse töökeskkonna ja organisatsioonitegurite vahel. Kui neid arvestada, kipuvad kaduma isegi riikidevahelised erinevused.

- Seoses psühhosotsiaalse töökeskkonna ja organisatsiooniliste teguritega tuleks poliitika suunata ka mitmesugustele üksikolukordadele: töökorralduse parandamisest ja toetavamast töökeskkonnast saavad tõenäoliselt kõige rohkem kasu füüsilist tööd tegevad lihttöölised.

- Vähene heaolu ja halb tervis on ühiskonnale kulukad töölt puudumise ja haigena töötamise tõttu. Töötingimuste roll on suurem kui üksnes nende seos tervise ja heaoluga: head töötingimused viitavad peale parema tervise ka vähem oportunistlikule käitumisele töölt puudumise korral ning harvemale haigena töötamisele.

Lisateave

Aruanne *Health and well-being at work: A report based on the fifth European Working Conditions Survey* („Tervis ja heaolu töökohal: Euroopa töötingimuste viiendal uuringul põhinev aruanne") on avaldatud veebilehel: http://www.eurofound.europa.eu/publications/htmlfiles/ef1302.htm

Lisateave: Agnès Parent-Thirion, teadusjuht, apt@eurofound.europa.eu